

Noves aportacions al patrimoni literari queraltí

Eloi Bellés

Aquest article havia de ser, en el seu origen, una «Antologia de cites queraltines». En tot cas, així és com em van proposar, des de la redacció de *L'Erol*, que enfocés la col·laboració que com a filòleg podia oferir en aquest monogràfic. Queralt, certament, ha gaudit d'una gran producció literària, especialment poètica. En aquest sentit, però, hi havia ja un treball molt rellevant de Quirze Grifell (Grifell 1991) i, encara més important, la magnífica *Antologia Queraltina* (AntQuer 1992). És sabut que aquesta obra és un recull, molt exhaustiu, de produccions poètiques i en prosa des de Guillem de Berguedà fins als anys 90 dels millors textos que s'han dedicat a Queralt, la Mare de Déu, el paisatge o la muntanya. L'obra tenia caràcter universal, però ja advertia Jaume Huch al pròleg que «[l'antologia] no pot ésser un llibre tancat, definitiu. Tot el contrari: és d'esperar que, en un futur, podran incorporar-s'hi encara noves veus, que enriquiran el nostre patrimoni» (AntQuer 1992: I, 33). Això és, en part, el que va fer Ramon Felipó (Felipó 2011).

Em semblava, doncs, que fer una «Antologia de cites queraltines», si no hi podia aportar molt de material nou, seria una mera repetició de l'*Antologia* i del llibre de Felipó. Però en canvi quedaven –queden– per incorporar a l'*Antologia* algunes veus, encara, que han passat per alt als treballs anteriors. En aquest article, doncs, intento contribuir –fins on els fons documentals públics arriben– a aportar veus fins ara obviades en reculls queraltins amb

tres poemes que van obtenir accèssits en els Jocs Florals de 1916

Tres treballs inèdits dels Jocs Florals de 1916

Un dels actes més destacats de les festes de la coronació canònica de 1916 –de la qual aquest *Erol* monogràfic contribueix a celebrar el centenari– fou la celebració d'uns Jocs Florals. S'atorgà premi especial a Josep Carner, amb el poema «Mare de Déu que ets Torre de David»¹, i el premi ordinari en la categoria de Flor Natural a Fidel Riu (Grifell 1991: 75). Grifell (1991: 75) informa que tota la nòmina de premis ordinaris fou publicada a *La bandera regional* –setmanari carlí– del 3 de setembre de 1916. Desconec a hores d'ara en quines col·leccions privades hi deu haver exemplars d'aquest número. En cap de les hemeroteques públiques del país (Arxiu Comarcal del Berguedà, Biblioteca de Reserva de la Universitat de Barcelona, Arxiu Històric de la Ciutat de Barcelona, Biblioteca de Catalunya) que he consultat –i totes les citades en tenen números als catàlegs respectius– no es conserva aquest ditxós exemplar jocflorallesc. En tot cas, no em consta –ni als catàlegs de les biblioteques i arxius tampoc– l'edició d'un monogràfic en forma de memòria, amb els discursos enters i els premis, com era habitual en certàmens d'aquest tipus, i com sí que s'esdevingué amb els Jocs Florals del cinquantè aniversari de la Coronació, en 1966. Per tant, d'aquells primers Jocs Florals queraltins tenim, només, el que s'ha anat publicant en llocs diversos, especialment els tres

treballs suara citats –Grifell 1991, AntQuer 1992 i Felipó 2011. Sabem, per tant, que en aquell certamen es van premiar, almenys, els treballs que segueixen: «Pregària», d'Antoni Busquets (AntQuer 1992: I, 75-77); els goigs «Si en la tenebra ens espia», de Marià Manent (AntQuer 1992: II, 23-27) i, és clar, el poema de Carner que ja hem citat –sense comptar, d'aquell any, tots els poemes del *Certamen públic* celebrat a Lleida el 15 d'octubre d'aquell any (Grifell 1991: 73).

En les infructíferes tardes en arxius i biblioteques cercant aquella *Bandera regional* de 3 de setembre he anat topant amb nombres poc posteriors a aques-

ta data que, per sorpresa meua, alguns duien accèssits als Jocs Florals de 1916. Es tracta, concretament, de dos poemes i una composició en prosa editats a *La bandera regional* entre finals de 1916 i inicis de 1917 i que –fins on jo sé– no havien estat reeditats enlloc més. Són tots tres extrets de l'Arxiu Comarcal del Berguedà i, per tristesa meua, no conec cap col·lecció sencera de la revista per exhumar els premis complets.

Em dispo, doncs, a donar els tres textos. En cada cas indico exactament de quin número s'han tret i n'indico l'autor. En aquells casos en què l'autor té altres composicions queraltines (essencialment a l'*Antologia*) també ho indico. Tot i que –suposadament– el 1916 ja s'havien adoptat les normes ortogràfiques de l'Institut d'Estudis Catalans (aprovades el 1913), els textos de *La Bandera Regional* sovint presenten vacil·lacions gràfiques: ús d'accentos tancats en lloc d'oberts, accentuacions no sistemàtiques, vacil·lació en la formació de compostos etc. Possiblement es deuen a problemes del caixista per tenir tots els tipus o a les presses habituals dels periòdics. Regularitzo l'ortografia, però no modifico cap aspecte morfològic o lèxic. Per tant, no desfaig aglutinacions del tipus *si'l* (= *si el*). Tampoc no modifico majúsculació original i només esmeno la puntuació en llocs indispensables, perquè entenc que poden alterar el sentit del poema. No puc afirmar si el poema que dono és fidel a la voluntat de l'autor, i per tant –en cap cas– es pot prendre com una edició canònica d'aquests textos.

Lletra dels goigs del Virolai a la Mare de Déu de Queralt de l'any 1916 és de Remei Mortius d'Andreu. Escriptora i poetessa nascuda a Barcelona l'any 1854, va assolir cert prestigi al món literari gràcies a la seva col·laboració a obres com "La lectura popular. Biblioteca d'autors catalans" i la seva participació a diferents edicions dels Jocs Florals.

I. «Queralt», de Remei Morlius d'Andreu

Esriptora barcelonina, el seu nom complet era Remei Morlius i Balanzó. El *d'Andreu* sigui, probablement, un afegit carlista per fer referència al nom del seu marit. A *AntQuer* 1992: II, 57 hi ha un virolai de la mateixa autora que duu per títol «Reina Gentil, de Berga sobirana», i que fou presentat al *Certamen públic* de Lleida. El poema que

segueix és una llarga narració en vers heptasil·lab (210 versos)—amb alguns desajustos mètrics—que explica la història ben coneguda per tots de la troballa de la Mare de Déu. La primera estrofa, però, és una apòstrofe a la Fe i una exaltació del sentiment amorós. Va ser publicat a *La bandera regional* del 7 d'octubre de 1916, al número 36.

Queralt Lema: Tradició.

Fe, que nostre bressol gronxes
amb tes mans pures i blanques;
Fe, que a les verges ensenyés
4 oracions de roses pàl·lides
i obres a la joventut
bell camí de gemmes clares;
Fe, que als sers fatigats
8 mostres les divines calmes
i als qui ha de besar la Mort
fins al sepulcre acompanyes;
jo t'adoro, Fe, esplendent!...
12 Jo t'adoro, Fe sagrada...!
Uneix-te a la nostra vida
amb fort cinyell d'esmeragdes
i brilla, sobre dels mons,
16 com una estela arborada!...

Pastor de Vilaformiu,
bé la senties a l'ànima
aquella Fe misteriosa
20 que com un flam t'abursava!...
Prou els senyors d'Altarriba
l'admiraven fulguranta
en tes pregones pupil·les,
24 sempre al blau cel fitades
quan del Rosari les roses
la Masia perfumaven.
Be n'eren prou sabedores
28 les fadedes ressonantes,
els avellaners florits,
les alzines setinades.
i les solitàries valls
32 i les cingleres gegantes:
les cingleres de Queralt
que, al teu rés, totes vibraven!...

I aquesta Fe incommovible,
36 aquesta Fe inquebrantable,
pastor de Vilaformiu,
t'havia d'ésser premiada...

¿Per què té més raigs el sol
40 avui en les serralades?
Tot ell és llum cantora
i d'harmonies triomfantes.
Avui brillen els timons
44 en meravella fantàstica
i'ls arbres de la boscúria
es fonen en una brasa,
Sembla, aital, que les cingleres
48 s'amollin, dolces i blanques,
i siguin totes d'or fi,

d'ametistes i de nacres.
Oh muntanya de Queralt,
52 avui no sé lo que't passa
però tens unes claror[s]
que sols en l'Empiri esclaten!

En mig d'eixes clarors vives
56 ¿no hi veieu volar un'àliga?
No és àliga ni és ocell
qui aixís emprèn la pujada!
és un pastor...un pastor
60 qui sembla que tingui ales.
Pastor de Vilaformiu,
¿se t'ha escampat la ramada
o els raigs mirífics del sol
64 t'han tornat orbes les vaques?
Ai! li ha fugit el boet,
aquell que més estimava
i per cingleres amunt
68 si'l bou corria, ell volava,
i per cingleres amunt
a la cinglera més alta,
com si l'empenyés el vent,
72 com si li naixessin ales;
el bou sempre, sens parar,
entre el sol que rebrillava
i'l vaquer, sense repòs,
76 com si'l portessin els aires...

Per ti el bou cau de genolls
la roca dura esbrossant-ne
fulgurant-li les pupil·les
80 com dugues lluernes clares;
i'l pastor, tot panteixant,
entre matolls de flors blaves
veu refulgir una cova
84 i al fons brillar-hi una Imatge;
una Imatge de la Verge
amb el bell Nin a la falda
que'l sol nimbava d'or pur
88 amb sa gran rosa de flames,
al temps que, meravellós,
un cirerer esclasiava [sic]
ses flors de rosa i de neu
92 entre el ric fullam de plata.
—Madona!— digué el pastor,
Tu, tu que ets la qui jo adorava!
Tu la qui d'amor ardent
96 feies glatir mes entranyes!
Vine amb mi, Madona mia,
vine ja, Madona sacra,
que al Mas de Vilaformiu
tots te farem homenatge.
100 Besarem tes mans de lliri,

gessamins tindran tes plantes,
i una fumera d'encens
104 perfumarà ta penya.
Vine amb mi, Madona mia,
que ja't cobricela i guarda
com el joiell més preuat
108 ma caputxeta morada.

I'l pastor, avall...avall
de les roques fulgurantes,
portant ben estreta al pit
112 a la Verge Sobirana,
arriba a Vilaformiu
amb dolçors de mel a l'ànima.

—Veni! els de la Masia...
116 veniu a fer homenatge,
que porto la Verge Pura,
que porto la Verge Santa.
Es formosa com els lliris,
120 enlluerna com la llum clara.
Veni!, amos i minyons,
veureu l'estrella més alta:
la porto com ric tresor
124 en ma caputxa morada!...

A les grans veus del pastor
acut la gent apressada,
ell deslliga la caputxa:
128 la Madona era esfumada!
Fugí, com fugí la boirina,
com el ventijol que passa,
com passen les il·lusions
132 sens deixar estela ni rastre:
ja no hi era!, ja no hi era
en la caputxa morada!...

Avergonyit, a la cova
136 el pastor trist retornava;
entre el mateix raig de llum
i'l mateix fil d'or dels aires.
Veigué, allà, el bell cirerer
140 rumbejant de gemmes màgiques;
les flors eren totes d'or,
les fulles totes de plata,
i veigué a la Verge hermosa
144 que com un astre irradiava.
Ella somreia...somreia
com una flor encisada,
com una rosa d'or pur,
148 com una assutzena pàl·lida,
i'l pastor, postrat, en queixa
digué a la Regina sacra:
—Ai!, Madona de Queralt,

152 que prompte has volgut dei-
xar-mel!...
Torna!...la meva divina,
torna!...la meva adorada,
que si al Mas no vols restar
156 et duré a la Iglesia Santa
perquè els capellans te diguin
a tot'hora mil lloances,
i allí et duré cada jorn
160 tots els llirs de l'encontrada...

I fermant-la amb un fort uns
que li privés d'escapar-se:
posà en son pit la Madona
164 ben lligada...ben lligada!
I davallant de les roques
com l'exhalació que passa,
prest retornà a la Masia
168 en mig d'un sol de miracle.
I al deslligar el ferm uns
que a la Madona servava,
ja havia fugit la Verge
172 com fugen les boires blanques,
com fuig la nota en l'espai
sens deixar estela ni rastre!...
Ja no hi era!...ja no hi era
176 en la caputxa morada!...

Avui, Castell Berguedà,
avui, divina muntanya,
ets honra i glòria i segell
180 de la terra catalana;
doncs en tes aspres cimeres,
al lloc de la cova màgica,
prop del cirerer perenne
184 que al sol fia ses garlandes,
ostenten el bell Santuari
blanc, com les colomes albes;
i en el Santuari hermós
188 entre la albura inviolada
brilla la Verge divina
amb el seu Nin a la falda.
I com símbol de la Fe
192 i certitud del miracle,
amorosa mira al poble
amb el boet a les plantes.
Allí Berga la contempla
196 incommovible, immutable,
donant glòria a la ciutat,
i tan ferma i arrelada
com els roures en la serra,
200 com el caliu en la brasa,
com la Fe d'aquell pastor
que un jorn de llim, la lligava
en els misteriosos plecs
204 de sa caputxa morada...—

Fe divina...Fe esplendent
mai t'apartis de nosaltres!...
Enllaça't a nostra vida!...
208 Galteix al si de les ànimes!...
I brilla, damunt dels mons,
com una estela abusada!...

II. «Un combregar a pagès», de Ramon Batlle Matabosch

Poca cosa sé de Ramon Batlle Matabosch. No té cap altre poema queraltí publicat a l'*Antologia*. Només es troben notícies esparses d'un nom que correspon al que ens ocupa en diferents publicacions de l'Heremoteca de *La Vanguardia*, en què un tal Ramon Batlle Matabosch fa diverses conferències a propòsit de tema tèxtil: a la mancomunitat de treballadors (novembre de 1931)² o a Foment del Treball (juny de 1949)³, per posar-ne només dos exemples. Acceptant la identitat del personatge, a *La Vanguardia* del dijous 5 de desembre de 1957 hi apareix la seva necrològica⁴, així que podem fixar la data de mort però no de naixement del nostre autor.

El poema que va presentar als Jocs Florals i que va obtenir un accèssit és un poema narratiu,

més breu que el que acabem de veure —tot just 76 versos, de mètrica irregular però amb predomini del pentasil·lab— que si bé té la religió de tema central no és exclusivament queraltí. En efecte, es narra la història d'un jove vailet que surt a cercar el viàtic per l'avi que s'està morint al mas. En aquest doble viatge d'anada a la rectoria i de tornada el poeta aprofita per fer eternes llaors de la Sagrada Forma —aquest és el tema bàsic i el nucli temàtic del poema, si el sé llegir bé— i dels ministres del Senyor. Si el poema fos menys de circumstàncies m'atreuria a cercar ecos modernistes —que crec que Batlle tenia al cap quan va fer aquests versos. El poema va ser publicat a *La Bandera regional* del 25 de novembre de 1916, al número 45.

Un combregar a pagès. Lema: Fe senzilla

El vailet alegre
que cantava pels camps i la vila
en fosca nit llarga
4 mentres els grills canten i corren les grilles,
amb la testa cota,
amb mirada trista,
caminant de pressa
8 surt de la masia.
Atravessa feixes,
atravessa vinyes
i atravessa les fosques bosquíries
12 on pastura el remat tots els dies...
Camina tot motxo
consirós fa via;
par allí on saltava
16 ni hi ha salta ni brinca...

Arriba a l'entrada
de la rectoria,
i amb mà febroenca
20 a la porta pica;
i una veu des del fons de la casa
«qui demana?» —crida—
i el vailet, altres dies alegre,
24 així responia:
—Obriu, vos demano,
obriu de seguida
i digueu si el rector és a la vora,
28 que he deixat el padrí que's moria...

I es va obrir la porta
i entrà el vailet dintre...

Passada una estona
32 de dins de la Iglésia el rector sortia;
en ses mans portava
l'Hòstia divina!
i al vailet que duia mística llanterna
36 el rector seguia
Camí de la casa,

de la gran masia,
altres jorns alegre
40 i avui tota trista!...
I entremig d'arbredes
pel camí solitari caminen,
per la via estreta
44 ont un altre dia
al vailet dugueren
a rebre el Baptisme.
Que alegre llavors
48 es feia la via!
mes ara, que llarga!...
que se'n fa, de llarga; que se'n fa, de trista!

Era fosc quan el noi se'n anava,
52 mes l'auba és eixida,
i el sol enllumena
del rector del poble les mans beneïdes
on com fulgent astre
56 la santa Hòstia brilla!
Quan passar la veuen
els ocells reflen,
i apar fins que'ls arbres homenatge donguin
60 a l'Hòstia divina,
quan moguts per l'airet que'ls oreja
són brancatge vinclant!...

I el Rei de la Glòria
64 camina, camina
Atravessa feixes,
atravessa vinyes...,
que volten la casa
solitària, antiga,
68 altres jorns alegre
i avui tota trista,
puig s'hi mor el més vell de la casa,
72 puig l'avi hi expira...
...i el Rei de la Glòria
entra a la masia,
que si ens manquen forces-per anar-lo a veure
76 a casa ens visita!

III. «Elogi de la Madona remeiera i la seva ermita de Queralt», de Josep M. Montanyà

El darrer text que rescato del naufragi de *La Bandera Regional* i els Jocs Florals de 1916 no és vers —com els anteriors— sinó que és en prosa. De l'autor trobem un altre text de les mateixes característiques a *AntQuer* 1992: 299-300, publicat al setmanari *Queralt* el mateix 1916.

L'«Elogi» és un llarg soliloqui de l'escriptor que s'adreça a la Mare de Déu. Hi ha dos temes principals, que són els que s'anun-

ciem al títol: el poder guaridor de la Mare de Déu —cures miraculoses gràcies a ex-vots, herbes remeieres o, simplement, a intercessió divina— i l'*espai* on tenen lloc aquestes cures, és a dir, al Santuari, punt de pelegrinatge per excel·lència dels berguedans.

Es va publicar a *La Bandera Regional* de 6 de gener de 1917, al número 49.

Elogi de la Madona remeiera i la seva ermita de Queralt.

Lema: «*Pertrans ut benefacioendo et sanando omnes.*» (Act. V. 38)

La vostra ermita és tota serena i encalmada; la vostra ermita és llum, car el sol la besa tot el sant dia.

És llum pels eterns caminants de la vida, pels pobres perduts en la infinita afrosa via del món, per orfes de consol, pel[s] cecs de cor, pels caiguts en les aigües tèrboles del pecat.

La vostra ermita és llum, i per això s'alça triomfanta al cim de la muntanya santificada.

El primer bri del sol naixent és un bes d'or sobre el front de l'ermita; cascades de llum s'estimben després muntanya avall, i, a migjorn, l'una i l'altre s'amaren de sol.

Cap-al-tard al darrer fil de llum moreneta es desmaia als teus peus Oh! Ermita!

I a la nit, el polsim d'or de les estrelles daura i aclareix els teus camins. Tots tres s'amen profundament: el sol, l'ermita i les estrelles...

La vostra ermita és llum, Senyora mia!

***

Vós, sou petita i esculpturada.

Vestiu esplèndidament i lluïu una corona que encanta de mirar. Teniu els ulls infinitament dolços i sou un xic morena. É que en altre temps fóreu pastora, i d'això indubtablement us vindrà la morenor.

De tant fer via darrera del vostre remat escampadís, les neus, el sol i el vent patinaren la vostra cara divinal, i la patina del temps es ara inesborrable.

Mes en aquesta graciosa morenor un plau meditar llargament els records d'aquells dolcíssims matins de Juny, que us trobaven jugant i conversant amb les aus amansides o abeurant en alguna font de la vall frondosa als blancs anyells de la vostra remada, assedegats de xuclar-se tota la nit la claror de les estrelles a dalt en les alteroses cimes arran del cel.

En altre temps, doncs, Senyora mia, fóreu pastora de les múltiples coses indefinides del vostre terme, i al vostre remat s'hi afegiren els cabirols, els llops i les guineus, els arbres del bosc i els aucells de l'aire; fóreu pastora de tot lo florit i de tot lo verge, més ara que sou pastora dels pobles i viles de la Plana, servau encara d'aquells temps l'escaienta morenor de les vostres mans i de la vostra cara.

***

Ara teniu botiga oberta.

I haveu parada taula de cera, ex-vots i presentalles.

I als bons amics, que us visiten, amablement els mostrau la vostra arquimesa, que fa olor de seda, i de bones i remeieres herbes, com la de les comares pageses.

Jo em guardaré bé de dir que tingueu reclosa entre la vostra roba blanca i perfumada la petita punta d'espígol, que és cosentut entre les comares; mes sí que puc assegurar que no tota l'aroma de la vostra arquimesa policromada ve de les bones herbes, sinó és que li siga encomanada pel Nadó dels vostres bressos, que és l'Espiga mística, assoleiada a la llum beatífica de la Gloria.

Tots els que han vist la vostra arquimesa diuen que és una meravella de bon gust i de polidesa.

En ella hi servau ben endreçades les vostres mellors coses: auri flamants vestits de seda color blau-cel, carmí, blanc i color taronjera; records de tota mena i joies de gran valor; anells-or, agulles-argent, penjois-ivori i nàcar; fins hi ha qui diu que hi serveu ben endreçat un bri de barba blanca del vostre Espòs.

***

Teniu taula parada de cera, ex-vots i presentalles, perquè teniu botiga oberta de remeis.

Com que sou vella d'aixafar els romanins de l'afrau i d'abastar les corones florides dels cingles i les falsies blanques dels reguers plorosos, com que coneixeu a fons la virtut de totes les herbes remeieres, per això cureu de tot mal.

I per la virtut d'aquesta sàvia coneixença vostra, tots els afli-gits, que us preguin de cor, seran indefectiblement curats, car així Vós ho voleu.

Ja la diré a tothom, Senyora mia, la vostra gran virtut de curar.

Veniu-hi, amics dilectíssims, a la botiga de remeis de Madona Sta. Maria, veniu-hi i gorriueu els plorosos, els qui tingueu l'ànima eixuta i lassa, els petits i els grans en el mon.

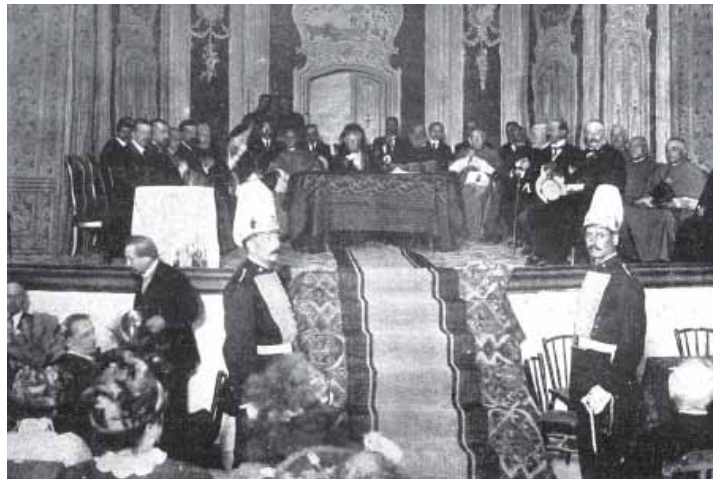
Veniu-hi tots, que Ella és tant santa i nombre que ni els remeis se fa pagar.

A mode de conclusió. Mirant el futur

En aquest breu treball he contribuït –mínimament– a difondre textos queraltins que, fins ara, havien romasos inèdits en publicacions regionals de fa un segle. Caldria, és clar, buidar sistemàticament tots els números de *La Bandera Regional* i del setmanari *Queralt* de l'any de la Coronació i el següent per poder parlar d'una contribució estructural a la difusió del ric patrimoni queraltí creat durant aquells Jocs Florals. Igualment, deixo la porta oberta a l'estudiós que tingui ganes de posar-se amb el *Cretamen* de Lleida i publicar-ne una nova edició, entera, amb criteris filològics solvents que posés a l'abast dels lectors el corpus complet –ara només tenim aquells poemes que van entrar a formar part de l'*Antologia Queraltina*.

D'altra banda, cal tenir present que la contribució al patrimoni literari queraltí no és només cosa d'arqueòlegs que recuperem textos en publicacions més o menys antigues. Queralt ha estat, és i serà font d'inspiració permanent per als lletraferits berguedans. Cada any tant en els premis literaris que organitza Liven com als Jocs Florals de La Salle-Berga hi ha narracions i poemes de tema queraltí. Un altre exemple n'és la celebració, enguany, d'uns Jocs Florals del Centenari. Confio que els treballs premiats surtin publicats en una memòria que eviti, d'aquí cent anys, tasques d'arqueòleg.

Eminents escriptors berguedans com Jordi Cussà han contribuït, també, a la literaturització de Queralt –si me'n permeteu de dir així– amb po-

emes com «La Plaça»⁵, l'emotiu discurs de celebració de l'aniversari dels Gegants de la Patum o en la novel·la irreverent sobre Guillem de Berguedà, *El trobador Cuadeferro* (L'Albí, 2016), en què Queralt –Castellberguedà– és un element que ultrapassa el paisatgisme i esdevé un dels condicionants del trobador.

De fet, a propòsit d'aquesta novel·la el digital *NacióBerguedà* entrevistava l'autor i, en un moment donat, es debatia sobre el topònim. Reprodueixo el fragment que m'interessa:

— **I Guillem de Berguedà, on tenia el castell?**

—A Queralt, i es deia Madrona. Sant Pere de Madrona deu venir, precisament, perquè era la capella de Sant Pere al Quer de Madrona. Això es va dubtar durant molts anys. El llibre del Martí de Riquer, que em va regalar el Daniel en pau descansi, crec que encara no certifica on és el castell. Diu que el més probable és que fos a l'actual Serra de Queralt. Un dia, que vaig pujar a Queralt, vaig trobar que el Ballarín, que té aquestes coses...

Celebració Jocs Florals 1916, presidents per la Infanta Isabel, al Casino de Berga.

— **Ballarín diu que ell dormia al castell de Guillem de Berguedà.**

—Jo crec que sí. Crec que Ballarín té tota la raó. Li havia dit més d'una vegada que em traspassés els drets de la cella. (rialles). A casa seva, diguéssim, al costat de l'església. Em feia molta gràcia aquella caseta sobre la baga, amb una finestreta. Un dia que vaig pujar-hi, em vaig trobar que, pels seus nassos, havia fet posar una placa al costat d'on vivia que deia: en aquest Quer, Guillem de Berguedà hi va tenir el seu castell, i pam i pam. I li vaig dir que això, jo, no ho havia trobat enlloc. Bona cosa vaig haver dit. Em va clavar una explicació de mitja hora o més sobre les formes arquitectòniques dels edificis actuals, com el restaurant. Que si les formes hexagonals són les mateixes que les dels castells. I el que més em va convèncer de tota la xerrada va ser quan em va preguntar: Jor-

di, sent sincers, si no era aquí, on era? I clar, et poses a rumiar, i dius que sí. Perquè si no fos en aquella serra, hi hauria d'haver restes en una altra banda. O, si més no, els documents haurien especificat on era Madrona, si no era allà. A mi, em va convèncer.⁶

Aquest mateix tema havia estat debatut per Manuel Riu en l'*Erol* dedicat al setanta-cinquè centenari de la Coronació (Riu 1991). Crec que seria bo que algun estudiós repregués el tema des de l'arqueologia i la toponímia antiga Cloc el meu treball, doncs, amb una invitació a nous temes d'estudi queraltins.

Bibliografia

- AntQuer] *Antologia Queraltina*. Vol. I, Introducció, selecció i notes a cura de Climent Forner; vol. II: *Obra popular i musical*, edició a cura de Jaume Huch. Berga: Edicions de l'Albí.
- Felipó, Ramon (2011 [2004]), *Queralt, el santuari de la Mare de Déu*. Barcelona: Llibres de l'Índex.
- Grifell, Quirze (1991), «Queralt literari», *L'Erol*, 34, p. 73-78.
- Riu, Manuel (1991), «El misteriós Castellberguedà i els comtes de Berguedà», *L'Erol*, 34, p. 16-18.

Notes

1. Vegeu-lo a Grifell 1991: 76 i a AntQuer: II, 53. Jaume Coll n'està preparant una edició crítica per a les ECOC (*Edició crítica de l'Obra Completa de Josep Carner*).
2. A <<http://hemeroteca.lavanguardia.com/preview/1925/11/21/pagina-9/33178649/pdf.html?search=Ramon%20Batlle%20matabosch>> [Consulta: 30-vi-2016].
3. A <<http://hemeroteca.lavanguardia.com/preview/1925/11/21/pagina-11/32826905/pdf.html?search=Ramon%20Batlle%20matabosch>> [Consulta: 30-vi-2016].
4. A <<http://hemeroteca.lavanguardia.com/preview/1993/01/10/pagina-23/32767449/pdf.html?search=Ramon%20Batlle%20matabosch>> [Consulta: 30-vi-2016].
5. Musicada pel grup berguedà Brams al disc d'Energia (2003).
6. Entrevista de Pere Gendrau a Jordi Cussà, *NacióBerguedà*, 6-iii-2016, disponible a <<http://www.naciodigital.cat/noticia/104314/jordi/cussa/meu/guillem/bergueda/demana/escenes/sexe/explicit>> [Consulta: 20-vi-2016].

Dibuix panoràmic de Berga a finals del s.XIX, publicat a la revista "*La Il·lustració Catalana*".

Eloi Bellés Boeta